

Súd: Krajský súd Trnava
Spisová značka: 26Co/16/2019
Identifikačné číslo súdneho spisu: 2316215478
Dátum vydania rozhodnutia: 25. 09. 2019
Meno a priezvisko sudcu, VSÚ: Mgr. Michal Novotný
ECLI: ECLI:SK:KSTT:2019:2316215478.1

Uznesenie

Krajský súd v Trnave v senáte zloženom zo sudcov: Mgr. Michal Novotný ako predseda senátu a Mgr. Jozef Mačej a JUDr. Daniel Ilavský ako členovia senátu v sporovej veci žalobcu: X. J., nar. XX. Q. XXXX, K. XXX, zastúpeného: Advokátska kancelária TIMAR & partners, s.r.o., Šaľa, proti žalovanému: EOS KSI Slovensko s.r.o., IČO: 35 724 803, Pajštúnska 5, Bratislava, zastúpenému: TOMÁŠ KUŠNÍR, s.r.o., advokátska kancelária, Bratislava, o určenie nevymáhateľnosti práva, na odvolanie žalobcu proti rozsudku Okresného súdu Galanta č. k. 10 Csp 92/2016-113 z 8. novembra 2018 takto

rozhodol:

Napadnutý rozsudok sa zrušuje a vec sa vracia súdu prvej inštancie na ďalšie konanie a nové rozhodnutie.

odôvodnenie:

1. Napadnutým rozsudkom súd prvej inštancie I. zamietol žalobu, ktorou sa žalobca domáhal určenia, že pohľadávka žalovaného zo zmluvy o poskytnutí stavebného úveru č. 395369004/8170 z 21. januára 2005 uzavretej pôvodne medzi žalobcom a ČSOB Stavebnou sporiteľňou, a.s., nie je vymáhateľná, a II. priznal žalovanému trovy konania.

2. Vyšiel zo zistenia, že medzi žalobcom a ČSOB Stavebná sporiteľňa, a.s., bola 21. januára 2005 uzatvorená označená zmluva, na základe ktorej bol žalobcovi poskytnutý úver v sume 150.000 Sk a žalobca ho mal splácať. Nerobil tak, v dôsledku čoho bol úver k 30. júnu 2007 zosplatnený a pohľadávka z neho bola postúpená na žalovaného. Ten žalobcu vyzval na plnenie viacerými listami a predložil mu 14. januára 2011 aj splátkový kalendár na základe tvrdeného uznania dlhu z 8. decembra 2010, ktorého podpis však žalobca popieral. Právne súd prvej inštancie uzavrel, že podaná žaloba je žalobou podľa § 137 písm. c) C. s. p., teda žalobou o určenie, že tu právo je alebo nie je. Jej zmenu na žalobu o určenie právnej skutočnosti podľa § 137 písm. d) C. s. p. súd prvej inštancie nepripustil. Následne dospel k záveru, že určenie nevymáhateľnosti znamená určenie, že pohľadávku nemožno uplatniť na súde. Podľa súdu prvej inštancie však žalobcovi chýba naliehavý právny záujem na takejto žalobe, pretože by neskôr začaté konanie, v ktorom by sa žalovaný domáhal voči žalobcovi spornej pohľadávky, nebolo možné zastaviť z dôvodu litispendencie. Žalobca sa pritom mal správne domáhať určenia právnej skutočnosti v zmysle § 137 písm. d) C. s. p.

3. Včas podaným odvolaním sa žalobca domáha zrušenia tohto rozsudku a vrátenia veci na ďalšie konanie. Zdôraznil, že žaloby podľa § 137 písm. c) a d) C. s. p. si vyžadujú rovnaký opis rozhodných skutočností. Žalobca za ne v prerokúvanej veci považoval uzavretie zmluvy, z ktorej sa žalovaný mimosúdne domáha plnenia napriek tomu, že žalobca vzniesol námietku premlčania. Takéto konanie žalovaného udržiava žalobcu v neistote, ktorá opodstatňuje jeho naliehavý právny záujem na určení. Nebolo jeho úlohou presne formulovať žalobný petit. Súd mal posúdiť túto žalobu podľa § 137 písm. d) C. s. p., ak ju považoval za určenie právnej skutočnosti, v takom prípade však nemal skúmať naliehavý právny záujem. Zopakoval názor, že jeho žaloba plní preventívny účel, bez určenia nevymáhateľnosti je

jeho právne postavenie neisté, keďže ho žalovaný svojím konaním obťažuje a žiada zaplatiť premlčanú pohľadávku.

4. Žalovaný sa k odvolaniu doručenému mu 3. januára 2019 nevyjadril.

5. Krajský súd v Trnave ako súd odvolací preskúmal napadnutý rozsudok v celom rozsahu (§ 379 C. s. p.), ako aj predchádzajúce konanie pred súdom prvej inštancie a po ich preskúmaní v medziach odvolacích dôvodov (§ 380 C. s. p.), dospel k záveru, že ho treba zrušiť.

6. Odvolací súd sa predovšetkým stotožňuje s názorom žalobcu, že súd prvej inštancie nesprávne zaťažil žalobcu povinnosťou právneho posúdenia vlastnej žaloby. Podľa § 132 ods. 1 C. s. p. je žalobca v žalobe povinný pravdivo a úplne opísať rozhodujúce skutočnosti a označiť dôkazy na ich preukázanie a uviesť žalobný návrh. Z citovaného ustanovenia však nevyplýva povinnosť žalobcu žalobný návrh právne kvalifikovať. Aj podľa judikatúry platí, že strany sporu nie sú povinné uplatnený nárok a ani obranu proti nemu právne kvalifikovať, pretože právna kvalifikácia je vecou súdu. Musia ale uviesť rozhodné skutočnosti, ktoré umožnia súdu, aby uplatnený nárok alebo obranu proti nemu právne kvalifikoval. Súd tak skúma, či tvrdené skutočnosti možno podriadiť pod hypotézu niektorej právnej normy tak, aby z dispozície tejto právnej normy bolo možné vyvodiť plnenie. Ak strana uvedie rozhodujúce skutočnosti, z ktorých vyvodzuje tvrdený nárok, ale s týmito skutočnosťami spája nesprávne právne následky, nie je súd viazaný právnym názorom strany sporu a je povinný posúdiť vec podľa tých právnych noriem, ktoré na tvrdený a súdom zistený skutkový stav dopadajú. Súd teda nie je viazaný právnou kvalifikáciou, ale len skutkovým vymedzením v žalobe a musí si vyriešiť aj prípadnú konkurenciu (súbeh) právnych nárokov a spomedzi viacerých vybrať správnu právnú normu (porov. z posledného obdobia napr. uznesenie NS SR sp. zn. 2 Cdo 174/2018 a v ňom citovanú prejudikatúru). Tieto závery platia tak pre hmotnoprávne, ako aj procesnoprávne posudzovanie žalobou uplatneného nároku. Už v dôsledku toho nemajú žiadnu oporu v zákone názory súdu prvej inštancie o tom, že žalobca uplatnil svoju žalobu podľa § 137 písm. c) C. s. p. a mal ju uplatniť podľa § 137 písm. d) C. s. p. Ak bol súd prvej inštancie presvedčený, že žalobcom vymedzený žalobný návrh (určenie, že pohľadávka nie je vymáhateľná) je určením právnej skutočnosti, bol povinný sám žalobu podradiť podľa § 137 písm. d) C. s. p. a podľa neho ju posúdiť. Z tohto hľadiska potom bolo aj celkom zbytočné rozhodovanie súdu prvej inštancie o zmene žaloby, keď žalobca počas celého konania nezmenil ani uplatnené právo (stále žiadal len určenie, že pohľadávka je nevymáhateľná), ani rozhodné skutkové okolnosti, teda nenaplnil žiaden z definičných znakov zmeny žaloby v zmysle § 140 C. s. p.

7. Odvolací súd sa následne nestotožňuje ani s názorom súdu prvej inštancie, že žaloba žalobcu je žalobou o určenie právnej skutočnosti v zmysle § 137 písm. d) C. s. p. Zákon síce pojem právnej skutočnosti nedefinuje, ale judikatúra už skôr za takéto žaloby považovala žaloby v podstate o právnú kvalifikáciu určitej skutočnosti za skutočnosť právnú (napr. žaloba podľa § 175k ods. 2 O. s. p., žaloba o určenie doby splnenia dlhu podľa § 564 Obč. zákonníka, žaloba o neplatnosť rozviazania pracovného pomeru podľa § 77 Zákonníka práce i žaloba o neplatnosť výpovede z nájmu bytu podľa § 711 ods. 6 Obč. zákonníka, žaloba na určenie neplatnosti uznesenia valného zhromaždenia spoločnosti s ručením obmedzeným podľa § 131 Obch. zákonníka, uznesenia valného zhromaždenia akciovej spoločnosti podľa § 183 Obch. zákonníka a uznesenia členskej schôdze družstva podľa § 242 a § 260 Obch. zákonníka, žaloba na určenie neplatnosti dražby podľa § 21 ods. 2 Zákona o dobrovoľných dražbách, či koniec koncov aj žaloba o určenie, že určitý úraz je pracovným úrazom, prípadne, že je poisťnou udalosťou podľa určitej zmluvy; porov. prehľad napr. v uznesení NS SR sp. zn. 1 Cdo 187/2016). Žalobca sa totiž od počiatku domáha určenia, že „pohľadávka žalovaného voči žalobcovi... nie je vymáhateľná“. Súd prvej inštancie vcelku funkčne vyložil pojem „vymáhateľnosť“ za pomoci judikátu R 44/2001, podľa ktorého vymáhateľnou pohľadávkou je pohľadávka, ktorú možno vymáhať v základnom konaní (= uplatniť žalobou na súde). Nevymáhateľnou je teda pohľadávka, ktorú nemožno vymáhať na súde. Podľa názoru odvolacieho súdu sa teda žalobca svojou žalobou domáha v podstate určenia, že žalovaný nemôže, t. j. nemá právo vymáhať bližšie označenú pohľadávku, teda nemôže (= nemá právo) podať na súde žalobu, ktorou by ju uplatňoval voči žalobcovi. Žaloba žalobcu tak podľa odvolacieho súdu je žalobou o určenie, že tu nie je právo žalovaného vymáhať príslušnú spornú pohľadávku na súde, teda žalobou v zmysle § 137 písm. c) C. s. p.

8. Podľa cit. § 137 písm. c) C. s. p. sa však tohto určenia bolo možné domáhať len vtedy, ak je na tom naliehavý právny záujem, keďže žalobca ani netvrdí, že by ho nemusel preukazovať, lebo by vyplýval

z právneho predpisu. Žalobca počas konania správne poukazoval na ustálenú judikatúru, podľa ktorej je naliehavý právny záujem daný okrem iného tam, kde sa požadovaným určením môže predísť žalobe na plnenie (porov. judikát R 24/1995). Súd prvej inštancie však celkom nedôvodne túto preventívnu funkciu určovacej žaloby stotožnil s tým, či rozsudok vytvorí prekážku „litispendencie“ (správne zrejme prekážku rozsúdenej veci, exceptio rei iudicate) pre prípadnú žalobu o plnenie. Takéto stotožnenie však nezodpovedá chápaniu preventívnej funkcie určovacej žaloby; na jej naplnenie totiž postačí, ak určovacia žaloba vytvorí natoľko pevný základ vzťahu medzi stranami, že druhú stranu odradí od podania žaloby o plnenie. Pri tomto posudzovaní možno vychádzať z predpokladu, že strany sa dobrovoľne podrobia účinkom právoplatného určovacieho rozsudku a dôsledky z neho vyvodlia bez ďalšieho donucovania (porov. v tomto smere uznesenie NS SR sp. zn. 6 Cdo 392/2013). Podľa odvolacieho súdu je celkom zrejmé, že právoplatný rozsudok súdu určujúci, že pohľadávka žalovaného je nevymáhateľná (teda žalovaný nemá právo ju súdne vymáhať), vytvorí pevný základ medzi stranami ohľadom otázky, či žalovaný túto pohľadávku môže alebo nemôže vymáhať. Za predpokladu, že sa žalovaný podrobí účinkom tohto rozsudku, možno potom vychádzať z toho, že svoju pohľadávku vymáhať nebude, teda že nepodá voči žalobcovi žalobu o jej zaplatenie, ktorou mu pred začatím tohto konania hrozil. Tým sa ale práve naplní preventívna funkcia určovacej žaloby, v dôsledku čoho na nej je daný naliehavý právny záujem.

9. Argumentácia súdu prvej inštancie tak vo výsledku nie je správna, napriek tomu by (ak by nedošlo k zmene právnej úpravy, pozri ďalej) však jeho zamietavý rozsudok bol vo výroku správny z vecných dôvodov. Podľa § 100 ods. 1 Občianskeho zákonníka (ktorý sa použije aj v prerokúvanej veci, porov. z posledného obdobia rozsudok NS SR sp. zn. 1 Cdo 203/2018) totiž účinky premlčania spočívajú v tom, že ak sa ho dlžník dovoľá, nemožno premlčané právo veriteľovi priznať. Z citovaného ustanovenia teda nevyplýva, že by následkom premlčania práva bola jeho nevymáhateľnosť, teda zákaz jeho vymáhania súdom. Tam, kde Občiansky zákonník právo vyhlasuje za nevymáhateľné, robí tak výslovne (napr. § 845 ods. 1 Obč. zák.). Ustanovenie § 100 Obč. zák. však takú úpravu neobsahuje, teda premlčanie nemá za následok nevymáhateľnosť práva; má za následok len to, že na námietku dlžníka (vznesenú v konaní) ho súd dlžníkovi nemôže priznať. Pokiaľ sa teda žalobca domáhal určenia, že pohľadávka žalovaného je nevymáhateľná, domáhal sa určenia takých následkov uplynutia premlčacej doby, ktoré z platného práva nevyplývajú.

10. Pohľadávka žalovaného však v prerokúvanej veci vznikla zo zmluvy o stavebnom sporení č. 395369004/8170 uzavretej 21. januára 2005 medzi žalobcom a ČSOB stavebnou sporiteľňou, a.s., ako veriteľom. ČSOB stavebná sporiteľňa, a.s., svoju pohľadávku z tejto zmluvy postúpila na žalovaného, o čom sa tento dozvedel najneskôr z listu žalovaného zo 14. januára 2011 (č. l. 11). Napriek tomu, že zmluva bola uzavretá ešte pred 1. januárom 2008, podľa § 879j Obč. zák. sa výkon práv z nej od 1. januára 2008 posudzuje podľa predpisov účinných od 1. januára 2008. Na účely výkonu práva z nich (vrátane otázky, či by priznaniu pohľadávky bránilo premlčanie alebo nie) tak treba posudzovať túto zmluvu podľa znenia Občianskeho zákonníka účinného od 1. januára 2008. Podľa § 52 ods. 1, 3 a 4 Obč. zák. v tomto znení bol žalobca pri jej uzavretí bezpochyby spotrebiteľom, pretože nekonal v rámci predmetu svojej podnikateľskej činnosti, a naopak, ČSOB stavebná sporiteľňa, a.s., bola pri jej uzavretí dodávateľom, pretože konala v rámci takéhoto predmetu. Túto zmluvu tak najneskôr od 1. januára 2008 treba považovať za spotrebiteľskú zmluvu a k výkonu práv z nej treba pristupovať ako k výkonu práva zo spotrebiteľskej zmluvy. Podľa § 529 ods. 1 Obč. zák. potom námietky vyplývajúce z jej povahy spotrebiteľskej zmluvy zostali žalobcovi zachované aj voči žalovanému ako postupníkovi a postúpenie podľa § 111 Obč. zák. nemalo ani vplyv na plynutie premlčacích dôb.

11. Novelou Občianskeho zákonníka zákonom č. 343/2018 Z. z. však s účinnosťou od 5. decembra 2018 došlo k doplneniu § 54a, podľa ktorého premlčané právo zo spotrebiteľskej zmluvy nemožno vymáhať. S účinnosťou od uvedeného dňa tak právny poriadok spája s premlčaním práv zo spotrebiteľskej zmluvy ten následok, že veriteľ nemá právo ich vymáhať, teda presne ten právny následok, ktorého určenia sa domáha žalobca v prerokúvanej veci. Ako už bolo uvedené, v nej ide o právo zo spotrebiteľskej zmluvy o stavebnom sporení z 21. mája 2005, v dôsledku čoho by sa na toto právo vzťahovalo ustanovenie § 54a Obč. zák. v cit. znení účinnom od 5. decembra 2018. K citovanému ustanoveniu sa viaže prechodné ustanovenie § 879 v Obč. zák., podľa ktorého sa konanie, predmetom ktorého je pohľadávka vzniknutá zo spotrebiteľskej zmluvy, začaté pred účinnosťou tohto zákona (t. j. pred 5. decembrom 2018), dokončí podľa doterajších predpisov (t. j. podľa predpisov účinných do 4. decembra 2018). V prerokúvanej veci sa konanie začalo (§ 156 C. s. p.) dňom žaloby súdu, teda 24. augusta 2016, teda zjavne pred

5. decembrom 2018. Z dôvodovej správy k § 879v Obč. zák. (Národná rada Slovenskej republiky, VII. volebné obdobie, tlač 1062) však vyplýva, že zmyslom prechodného ustanovenia bolo aj zabezpečiť, že za (zvýraznenie pridal odvolací súd) „nová právna úprava nebude aplikovať vo vedených konaniach o vymoženie práva zo spotrebiteľskej zmluvy, t. j. v súdnom, exekučnom alebo rozhodcovskom konaní, ktoré boli začaté na základe návrhu na začatie konania podaného pred dňom účinnosti tohto zákona“. Cieľom prechodného ustanovenia bolo teda zabrániť aplikácii § 54a Obč. zák. v takom konaní, v ktorom sa pohľadávka zo spotrebiteľskej zmluvy vymáha. O vymáhaní pohľadávky možno hovoriť len pri takom konaní, v ktorom sa veriteľ domáha splnenia pohľadávky od jej dlžníka - spotrebiteľa. Len ak sa takéto konanie začalo pred 5. decembrom 2018, neaplikuje sa na toto právo § 54a Obč. zák. v novom znení. Naopak, začatie iného konania (napr. aj konania spotrebiteľa žalujúceho o určenie, že pohľadávka je vymáhateľná) nebráni okamžitej aplikácii § 54a Obč. zák. na dané právo, pretože takéto konanie nemožno považovať za konanie o vymoženie práva zo spotrebiteľskej zmluvy v zmysle dôvodovej správy k § 879v Obč. zák.

12. Z uvedeného tak treba vyvodiť, že aj v prerokúvanej veci sa na pohľadávku žalovaného zo zmluvy o stavebnom sporení z 21. januára 2005 môže vzťahovať ustanovenie § 54a Obč. zák. Súd prvej inštancie sa však v dôsledku svojho nesprávneho právneho záveru o nedostatku naliehavého právneho záujmu na požadovanom určení vôbec vecne nezaoberal žalobou žalobcu. O to menej sa potom mohol zaoberať otázkami, či pohľadávka žalovaného, ktorej zaplatenia sa voči žalobcovi domáha, je skutočne premlčaná a či to spôsobuje nevymáhateľnosť tejto pohľadávky v zmysle cit. § 54a Obč. zák. (ktorý v čase napadnutého rozsudku ani nebol účinný). Žalovaný totiž za konania poukazoval na to, že žalobca v listine „Dohoda o uzavretí splátkového kalendára a uznaní záväzku“ (jej fotokópia na č. l. 31) v čl. 2 uznal svoj záväzok z označenej zmluvy o stavebnom sporení. Podľa § 110 ods. 1 Obč. zák. platí, že ak dlžník písomne uznal právo čo do dôvodu a výšky, premlčuje sa za desať rokov odo dňa, kedy k uznaniu došlo, a ak je v uznaní lehota na plnenie, dokonca za 10 rokov od jej uplynutia. Ak by žalobca skutočne podpísal označenú listinu, spĺňala by požiadavku písomnej formy (§ 40 ods. 3 Obč. zák.) a mala by účinok začatia novej desaťročnej premlčacej doby. Žalobca však už v žalobe namietol, že túto listinu nepodpísal. V dôsledku takéhoto popretia pravosti predloženej (fotokópie) listiny je povinnosťou žalovaného dokázať, že podpis žalobcu pod touto listinou je pravý, pretože je to žalovaný, kto z tejto listiny vyvodzuje pre seba priaznivé dôsledky (predĺženie premlčacej doby; porov. v tomto smere napr. rozhodnutia NS SR sp. zn. 4 Cdo 13/2009 a 5 Cdo 174/2013).

13. Súd prvej inštancie v dôsledku svojho nesprávneho právneho názoru, ale tiež v dôsledku toho, že § 54a Obč. zák. nebol v čase jeho rozhodovania účinný, nevykonal dokazovanie (podľa okolností aj bez návrhu, § 295 C. s. p.) na zistenie okolností rozhodných pre posúdenie, či sporné právo žalovaného je premlčané a či jeho dôsledkom je nevymáhateľnosť tohto práva. Odvolací súd by sa v prerokúvanej veci teda ako prvý zaoberal meritórnymi otázkami a ako prvý (a jediný) by vykonával dokazovanie na tieto skutočnosti, čo je v rozpore s účelom odvolacieho konania. V dôsledku toho nemožno vykonávanie tohto dokazovania v odvolacom konaní považovať za účelné, čo podľa § 389 ods. 1 písm. c) C. s. p. opodstatňuje zrušenie napadnutého rozsudku a podľa § 391 ods. 1 C. s. p. vrátenie veci súdu prvej inštancie na ďalšie konanie.

14. Úlohou súdu prvej inštancie tak bude v ďalšom konaní vychádzať z vyššie podaného záväzného právneho názoru odvolacieho súdu (§ 391 ods. 2 C. s. p.). Súd prvej inštancie v ďalšom konaní (§ 391 ods. 3 C. s. p.) sa bude predovšetkým zaoberať otázkou, či pred 5. decembrom 2018 žalovaný nezačal konanie o vymoženie sporného práva voči žalobcovi (t. j. nepodal žalobu na všeobecný alebo rozhodcovský súd), čo by bez ďalšieho vylučovalo aplikáciu § 54a Obč. zák. aj v prerokúvanom konaní. Okrem toho bude skúmať, či v prerokúvanej veci došlo k predĺženiu premlčacej doby v dôsledku uznania záväzku podľa § 110 Obč. zák. Na tento účel vytvorí stranám priestor na riadne uplatnenie prostriedkov procesného útoku a procesnej obrany v týchto otázkach (najmä navrhnutie dôkazov) a vykoná takto navrhnuté dôkazy, prípadne prihliadne na skutočnosti známe mu z úradnej činnosti (§ 186 ods. 1 C. s. p.), resp. vykoná v tomto smere dokazovanie aj bez návrhu za podmienok § 295 C. s. p. Takto vykonané dokazovanie súd prvej inštancie riadne zhodnotí podľa § 191 C. s. p. a bude prihliadať na vyššie vysvetlené pravidlá rozdelenia dôkazného bremena medzi strany. Následne zistený skutkový stav správne právne posúdi a vo veci znovu rozhodne, pričom svoje rozhodnutie odôvodní spôsobom zhodným s § 220 ods. 2 C. s. p. V novom rozhodnutí rozhodne aj o trovách prvoinštančného aj odvolacieho konania (§ 396 ods. 3 C. s. p.).

15. Uznesenie prijal senát jednomyseľne (3 : 0).

Poučenie:

Proti tomuto uzneseniu nie je prípustné dovolanie (§ 420 a 421 C. s. p. a contrario).